THE CRITICAL RECEPTION OF VOICULESCU'S STORIES

Voroneanu Iuliana
PhD. Student, „1 decembrie 1918"University of Alba Iulia

Abstract: The place of Vasile Voiculescu in the Romanian literature is well established. The writer is part of the group of traditionalists after the First World War. In the case of Voiculescu's prose, that means a spiritual attitude that is constant in its creation. The writer has formed spiritually in the world of the village, under the influence of folk culture, structuring his personality around a steady belief in ethical values. His spiritual formation in the village world demonstrates the tendency towards folklore, history and primitivism, opposing modernism and rejecting the idea of civilization.
The personal theme of the writer is the persistence of the mythical pattern of a spirituality that brings together all the beings of the universe - not just the people, but also the people with their close animals and other fabulous beings - and the confrontation of this pattern with the elements of modern civilization, place to spiritually reunite beings and destroy instead of transforming.
Originality comes from the anachronism of matter, vision, and technique, this lack of contact with the literary life of the author; the stories are written for his own pleasure, the expression of both a moral and aesthetic solitude.

Keywords: traditionalism, spirituality, values, folk, vision

Vasile Voiculescu este un creator de atmosferă, surprinzând lucid moartea lumii magice, sufocată de agresiunea rapidă a civilizaţiei inteligenţei. Proprie îi este prozatorului mai ales iscusinţa în ţeserea planurilor real-ireal, în obţinerea comuniunii om-natură, prin revitalizarea unor formule folclorice tradiţionale, prin aglomerări seriale, prin surprinderea vibraţiei intime a regnurilor.

Dezvăluirea de către Voiculescu-sau încifrarea, pentru unii- a semnificaţiilor unor simboluri şi structuri mitice, a rosturilor unor practici magice, este adevărat prin intermediul artei, legate de vânătoare, pescuit şi păstorit, intră în conexiuni multiple. Totul se întâmplă în cadrul natural, elementele feminine ale naturii joacă un rol important în amplificarea stărilor şi trăirilor personajelor.

Locul lui Vasile Voiculescu în literatura română este bine fixat. Scriitorul face parte din grupul tradiţionaliştilor de după primul război mondial. Asemeni celorlalţi scriitori orientaţi spre tradiţie, el a creat deprinderea motivelor româneşti, intervenind la timp cu greutatea tradiţiei, din a cărei opunere faţă de libertăţile moderne a rezultat o stare de echilibru.

Tradiţionalismul înseamnă în cazul prozei lui Voiculescu în primul rând o atitudine spirituală, care este constantă în creaţia sa, şi numai în plan secund un factor de solidaritate estetică alături de orientările literare tradiţionaliste. Scriitorul s-a format spiritual în lumea satului, sub influenţa culturii folclorice, structurându-şi personalitatea în jurul unei credinţe statornice în valorile etice. Opera lui poartă amprenta tradiţionalismului, atât poezia cât şi proza reflectă ansamblul de concepţii, de obiceiuri, datini, tradiţii şi credinţe statornicite istoriceşte, care se transmit din generaţie în generaţie. Formarea lui spirituală în lumea satului demonstrează tendinţa spre folclor, istorie şi primitivism, opunându-se modernismului şi respingând ideea de civilizaţie.

Prin creaţia sa se ilustrează cu putere tradiţionalismul gândirist, nuanţat de misticism şi primitivism, ca modalităţi de manifestare a energetismului naţional. Voiculescu

BDD-A27495 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:41 UTC)

evocă rusticul, satul românesc, tablouri de natură, manifestă predilecţie pentru teluric şi elementar. Concomitent cu filonul tradiţionalist, apar influenţe expresioniste, evidente în tumultul vieţii pulsând în vegetaţia din jur.

Vasile Voiculescu şi-a câştigat locul în literatură prin trudă şi onestitate, printr-o ancorare totală în spaţiul românesc, prin evitarea modelelor pentru că, spunea el, ,,e o datorie naţională să impunem literatura românească''. A fost şi un apărător al limbii, deşi unii critici îl acuzau că pigmentează creaţia cu *românisme*, pe care el considera că ,,ar fi păcat să le lăsăm să se piardă''. Opera lui reflectă extraordinara sa forţă creatoare, puterea de a transforma durerea, suferinţa în operă de artă, inepuizabila capacitate de a sonda în străfundurile sufletului, mediului, civilizaţiei.

Până în 1947, V. Voiculescu era cunoscut drept unul dintre cei mai importanţi poeţi români, tradiţionalist şi religios, şi drept unul dintre dramaturgii expresionişti cu succes la public. Retras apoi din toate activităţile publice, însingurat şi bătrân, scriitorul găseşte forţa interioară de a se reînnoi spiritual, de a începe şi continua o activitate literară originală; concepe o serie de povestiri şi un roman de un tip care nu mai fusese ilustrat în literatura română. El nu scrie nicidecum o proză poetică aşa cum făcuseră ceilalţi contemporani ai săi care au practicat cele două genuri(T. Arghezi, A. Maniu, G. Bacovia, I. Vinea). Nicicând povestirile nu ne trimit cu gândul la un om care, după cum afirmă Al. George, ,,a descoperit tainele armoniei sau ale sonorităţii unui vers, care a sucit o rimă, care a bătut tiparul unei strofe. Poezia acestei proze scapără pe ici pe colo din încleştarea pasiunilor evocate, se ridică din învolburarea duhurilor învrăjbite, întovărăşeşte miraculosul magic al lumilor care pier''.[1]

Instalat definitiv în conştiinţa criticii relativ târziu, vor trece mai mult de douăzeci de ani până când V. Voiculescu va fi pentru a doua oară ,,descoperit'', de data aceasta în ipostaza de prozator. Surprinzătoarea sa carieră literară postumă, deschisă de sonete, se înoieşte în mod neaşteptat, în 1966, cu două volume de povestiri: *Capul de zimbru* şi *Ultimul Berevoi*. Scrise în majoritate între 1946-1958, dar tipărite târziu, povestirile sunt opera unui artist deplin stăpân pe mijloacele artei sale şi care nu lasă să se bănuiască că autorul lor ar fi acelaşi cu poetul care debutase în urmă cu patru decenii.

În naraţiunile lui Voiculescu se confruntă o mentalitate arhetipală, magică, precreştină, a cărei existenţă subterană nu încetase de-a lungul mileniilor, cu o mentalitate modernă, ştiinţifică, logică, silită în cele din urmă să recunoască şi să admită eficienţa unui alt mod de gândire, a celui scos în afara timpului.

Tema personală a scriitorului este persistenţa tiparului mitic, a unei spiritualităţi care reuneşte toate fiinţele universului- nu numai pe oameni între ei, ci şi oamenii cu animalele apropiate lor şi cu alte făpturi fabuloase- şi confruntarea acestui tipar cu elementele civilizaţiei moderne, care separă în loc să reunească spiritual fiinţele şi care distruge în loc să metamorfozeze. [2]

Toate naraţiunile scrise de Voiculescu, fără dorinţa şi fără speranţa de a le publica în timpul vieţii, când literatura politizată la maximum era constrânsă să ilustreze exact concepţia contrară, pot fi considerate noduri ale unei reţele ideatice care ilustrează unitatea spirituală a lumii. Ideea fundamentală a tuturor religiilor, aceea de a integra omul ca fiinţă spirituală într-un cosmos de aceeaşi natură cu el, idee care însufleţise întreaga creaţie poetică a scriitorului, se regăseşte în întreaga operă. Mesajul său, ca şi tematica sa este unul care învinge timpul: indiferent de dezvoltările civilizaţiei, există o putere invizibilă, puterea duhului, a spiritului, care dă unitate lumii. În literatura română, acest mesaj a mai fost transmis de Eminescu şi contemporan cu Voiculescu, de Eliade. Sub învelişul întâmplărilor banale, cotidiene, profane se ascunde sacrul, pe care trebuie numai să ştim şi să-l putem recunoaşte.

[1] Alexandru George, *Semne şi repere, V. Voiculescu şi povestirile sale*, pag. 301
[2] Roxana Sorescu, *Interpretări,* Bucureşti, pag.188

BDD-A27495 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:41 UTC)

În 1966 când apar ,, Povestirile'' lui Voiculescu, Vladimir Streinu, unul dintre prietenii autorului, arăta în prefaţa volumului ,,Capul de zimbru'' -*Opera literară a luiV. Voiculescu*, că prin evocarea străvechimii, a unei ,,arhaităţi ce ne vorbeşte de începuturile lumii'' Vasile Voiculescu poate fi asociat cu Mihail Sadoveanu. El adăuga:,, Noul mare povestitor însumează aceste valori conaţionale în sinteza proprie, deplin originală prin împerecherea mentalităţii tribale cu intelectualismul modern. El este astfel scriitorul care a dat povestirii româneşti o altă vârstă literară, şi nu e nici o îndoială că proza lui narativă, într-o bună traducere, şi-ar croi un drum în literatura universală''.[3]

Aceste povestiri sunt simple întâmplări anecdotice sau întâmplări fabuloase.Reală sau închipuită, şi de cele mai multe realitatea dilatându-se în închipuire, iar aceasta sprijinindu-se pe realitate, situaţia extraordinară este faptul artistic predilect, pe care îl mânuieşte prozatorul V. Voiculescu.

În discursul narativ, Voiculescu respectă o anumită ordine. El începe cu punerea în temă(prin intermediul discuţiilor între oameni cultivaţi), apoi urmează naraţiunea propriu-zisă, care este argumentul premizei avansate şi la sfârşit încercarea de a explica în chip raţional faptele iraţionale din povestire. Explicaţia decide neputinţa de a explica. Finalul fiind deschis, cititorul are posibilitatea de a da singur o interpretare. Prin aceasta, povestirea lui Voiculescu se îndepărtează de stilul tradiţional care cere întotdeauna o încheiere şi o semnificaţie precisă, apropiindu-se deci de ambiguitatea prozei moderne.

Tema centrală a prozei voiculesciene este moartea lumii magice în braţele civilizaţiei raţionale. Pentru a o ilustra, el recurge mai întâi la alegorie şi parabolă(,, Revolta dobitoacelor'', ,,Ciorba de bolovan''). Dar puterea de invenţie este remarcată în povestirile în care prozatorul observă prin mijloace realiste miticul, miraculosul în genul lui Sadoveanu, continuând ideea acestuia de a opune civilizaţiei cu toate invenţiile distrugătoare un mod de viaţă primitiv, arhaic.[4]

Ov. S. Crohmălniceanu analizează cele două volume de povestiri, *Capul de zimbru* şi *Ultimul Berevoi*(1966) publicate postum. Povestirile lui Voiculescu au produs senzaţie deoarece mai toate aceste bucăţi relatează întâmplări legate de practici magice şi isprăvi ale unor inşi dotaţi cu puteri miraculoase; solomonari, vraci sau şamani. Faptele istorisite se petrec în epoca noastră, dar evocă o existenţă tribală, bazată pe credinţe totemice şi resuscită timpuri mitice, de o arhaitate imemorabilă.[5]

După unii, Voiculescu ar rivaliza ca povestitor cu Sadoveanu în intuiţia sufletului primitiv. S-a spus că aduce în plus o dimensiune fantastică a existenţei prin surprinderea formelor ei arhetipale şi că e mai modern, deoarece dă întâmplărilor narate o proiecţie metefizică şi ridică fabulosul folcloric la semnificaţii intelectuale superioare. Unele povestiri rămân nişte istorii naive *Revolta dobitoacelor, Ciorbă de bolovan, Farsa, Fata din Java).* Altele sunt mai interesante prin nota fantastică(*În mijlocul lupilor, Căprioara din vis, Iubire magică*). Faptele neobişnuite sunt relatate jurnalistic, fiind însoţite de ,,explicaţii'' pseudo-ştiinţifice(în bucăţi foarte reuşite: *Sezon mort, Sakuntala, Schimnicul).*

Ov. S Crohmălniceanu afirma că Vasile Voiculescu se impune ca povestitor printr-o viziune originală, el prezentând o umanitate nediferenţiată încă bine de viaţă ferină. Între om şi animal stăruie legături consanguine puternice, care se trădează imediat. (de exemplu, Amin şi fata lostriţă au în înfăţişare elemente ce amintesc de mediul acvatic, luparul comunică cu semenii săi carnivori). Forţe obscure pândesc mereu făpturile din operele lui Voiculescu, iar senzaţia de echilibru cosmic nesigur şi misterios este realizată prin relatări de metafore memorabile.[6]

[3] Vladimir Streinu, în prefaţa vol. *,,Capul de zimbru'',* pag. XXXII
[4] Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, vol II, pag. 303.
[5] Ov. S.Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale,* vol II, pag. VL
[6] idem, op. cit. , pag. 308

BDD-A27495 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:41 UTC)

George Munteanu l-a încadrat pe Voiculescu drept un tip de scriitor modern ce se reîntoarce la lumea folclorică, ,,fără a-i strivi sensurile şi înţelesurile, ci înălţându-le şi prelungindu-le ca nişte umbre fantastice printre meandrele noilor structuri''.[7]Voiculescu este un scriitor care cu cât intră mai adânc în cultura populară şi o valorifică, cu atât dă senzaţia bogăţiei nesfârşite a acesteia.

Ion Rotaru afirmă că literatura lui Voiculescu este o literatură atractivă, chiar de senzaţie, ferindu-şi cititorii de prea multă vorbărie sau de plictiseală. Povestirile lui au subiecte atractive şi delectabile în acelaşi timp.[8]

Povestirile lui Voiculescu ilustrează căile prin care omul contemporan se poate integra în tiparul a-temporal, originar, din care se naşte mitul. Prin darul spiritualităţii sale, care îl leagă de întreaga lume, omul poate influenţa mersul faptelor reale, vizibile- aceasta fiind esenţa actului magic. Magie care atunci când îşi aliază forţele malefice ale lumii, devine vrăjitorie condamnată la moarte, iar atunci când realizează integrarea în spiritualitatea activă benefică poate apropia omul de originile sale şi poate dezlega puterile de luptă ale binelui în această lume dominată de rău.[9]

Nicolae Balotădeschide povestirilor voiculesciene o perspectivă spre literatura universală, recunoscând în autor ,,un mitograf în sensul antic al cuvântului(...): om care scrie povestiri fabuloase(...) atras de arhaicele teme sau de topos-uri ale mitologiei, folclorului sau ale literaturii epice'' şi misterios animat de un ,,duh'' al povestirii. Accesul la un număr relativ mare de texte încă necunoscute criticului posibilitatea de a introduce pe lângă tipurile categoriale identificate până acum, altele câteva, şi anume: portretul caracteorologic, portretul moralizator, naraţiunea senzaţională gen thriller, utopia satirică. Convenţia ,,povestirii în povestire'', realizată prin interpunerea unei ,,voci'' misterioase între autor şi ficţiune, aparţinând de regulă lumii urbane civilizate, e completată de N. Balotă cu cea a ,,povestirii cu vestibul'', în care , pentru a spori gradul de credibilitate şi pentru a crea atmosfera, autorul regizează un cadru cât mai natural, mai autentic.[10]

O voce singulară în admiraţia critică unanimă este Alexandru George, pe care povestirile îl nemulţumesc în principal din cauza diversităţii inspiraţiei, alimentată ,,din cele mai surprinzătoare surse'' generatoare de eterogenitate, şi pe care autorul, ,,un ins agitat'', nu le stăpâneşte în dezvoltarea lor epică şi nici în cea lexicală, tonul naraţiunilor fiind şi el impropriu, neadecvat. Că există ceva hibrid, o anume nerealizare în unele povestiri este adevărat, dar reproşându-le atât de categoric ,,mulţimea de forme şi formule'', ,,inabilitatea artistică'' înseamnă să anulăm complet acest capitol al operei lui V. Voiculescu, nu de puţine ori apreciat drept cel mai valoros. Dar Al. George nu pare să rişte până la sfârşit inflexibilitate, căci pe măsură ce avansează în analiză, notează ca unul din cele mai originale merite ale prozelor surprinderea impactului tragic al ,, lumii vechi, tradiţionale, cu omul ştiinţific şi tehnic'', ceea ce nu-l împiedică să adauge că ,,opera (...) de sfârşit nu este însă rezultatul unui moment de seninătate şi de priviri crepusculare înapoi, ci poartă în sine un neostenit avânt, o încordată, invincibilă şi oarbă voinţă de creaţie''.[11]

Nicolae Manolescu afirma că povestirile lui V. Voiculescu sunt opera unui prozator perfect stăpân pe mijloacele sale şi care nu datorează aproape nimic poetului. Ele constituie o surpriză şi din alt punct de vedere: apar într-un moment de relativ declin al povestirii de formă tradiţională, înviind modele îndepărtate şi negăsindu-şi asemănare în proza contemporană. Originalitatea provine din anacronismul materiei, al viziunii şi al tehnicii, această lipsă de contact a autorului cu viaţa literară; povestirile par scrise pentru plăcerea proprie, expresie a unei solitudini deopotrivă morale şi estetice. *Povestirile* rămîn o

[7] George Munteanu, *Izvoare Folclorice şi creaţii originale*, pag. 299
[8] Ion Rotaru, *V. Voiculescu comentat*, pag. 46
[9] Roxana Sorescu, *Interpretări,* pag.189
[10] Nicolae Balotă, *De la Ion la Ioanide- Vasile Voiculescu sau Duhul povestirii*, pag.112
[11] Alexandru George, *V.Voiculescu şi povestirile sale*, în *,,Semne şi repere''*, pag. 287-302

BDD-A27495 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:41 UTC)

operă importantă şi, în felul ei, exemplară. Prin unele aspecte, ele se înrudesc cu naraţiunile lui M. Eliade. Însă sensul preponderent literar le desparte de povestirile lui Sadoveanu, cu care au fost comparate.

,, La capătul unei lungi cariere de scriitor şi la o vârstă de om când impulsul creator e firesc să-şi mai piardă din puteri,Voiculescu şi-a încununat opera cu o vitalitate artistică neaşteptată. El seamănă cu trunchiurile copacilor australi, adevărate coloane dorice, dar foarte înalte, care după însemnările unor oameni de ştiinţă ai animitor expediţii de explorare, se ramifică şi înfrunzesc numai la înălţimi suverane, legănându-şi în cer coroana lor supremă''. [12]

BIBLIOGRAPHY

Balotă, Nicolae, ***De la Ion la Ioanide-V. Voiculescu sau Duhul povestirii,*** Bucureşti, Editura Eminescu, 1974

Crohmălniceanu, Ov., S., ***Literatura română între cele două războaie mondiale,*** Vol. II, Bucureşti, Editura Minerva, 1974

George, Alexandru, ***Semne şi repere- Vasile Voiculescu şi povestirile sale***, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1971

Munteanu, George, ***Izvoare Folclorice şi creaţii originale,*** Bucureşti, EdituraAcademiei, 1970

Rotaru Ion, ***Vasile Voiculescu*** comentat,Bucureşti, Editura Recif, 1993

Sorescu, Roxana,***Interpretări***, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1979

Simion, Eugen, ***Scriitori români de azi***-volumul II, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1976

Streinu, Vladimir, în prefaţa vol. *,,Capul de zimbru'',* Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966

[12] Vladimir Streinu, op. cit., pag XL

BDD-A27495 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:49:41 UTC)